

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

РУБЕЛЬ НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 371.134:504

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
В ІНШОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти НАПН України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
МИКИТЕНКО Наталія Олександрівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка, доцент кафедри
англійської філології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МОРСЬКА Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології;

кандидат педагогічних наук, доцент
КОССАК Григорій Михайлович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
заступник декана біологічного факультету.

Захист відбудеться 22 лютого 2013 року о 12.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 22 січня 2013 р.

В.о. ученого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Й. М. Гушулей

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Стрімкий розвиток суспільства, застосування нових технологій виробництва, зростання негативного впливу людини на природу призводить до виникнення значних екологічних проблем у навколишньому середовищі. Найважливіші міжнародні документи останнього десятиріччя акцентують особливу увагу світової спільноти на необхідності ефективної екологічної освіти, важливою складовою якої є професійна підготовка екологів, що має забезпечити становлення фахівця нового типу, висококомпетентного професіонала, здатного швидко приймати рішення і діяти відповідно до ситуації, вносити елементи творчості в роботу.

Особливістю професійної діяльності еколога є вирішення професійних питань не тільки в Україні, але й далеко за її межами. У сучасних умовах глобалізації екологічних проблем і входження України в єдиний простір вищої освіти Європи важливим є налагодження міжнародних зв'язків і співробітництва в галузі екологічної освіти й науки, охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів, збереження біосфери та цивілізації. Галузевим стандартом вищої освіти України визначено головні завдання професійної підготовки майбутніх екологів, і одне з першочергових – формування готовності до здійснення ефективної комунікативної взаємодії в умовах іншомовного професійного середовища, тобто до професійного спілкування в іншомовному середовищі. Отже, з огляду на вимоги соціального замовлення перед майбутніми екологами як ніколи гостро постає завдання здійснення професійної комунікації в іншомовному середовищі. Здатність майбутніх екологів здійснювати іншомовне професійне спілкування – обов'язковий компонент повноцінної професійної діяльності фахівців, спроможних вирішувати професійні завдання не тільки рідною, але й іноземною мовами.

Аналіз праць за темою дослідження засвідчує, що різні аспекти професійної підготовки майбутніх екологів висвітлювали: Г. Білецька (інтеграція фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці екологів); І. Ковальчук, Г. Коссак (підготовка фахівців екологічного профілю в системі неперервної професійної освіти та виховання); Н. Рідей (ступенева підготовка майбутніх екологів); С. Рудишин (професійна підготовка студентів-екологів); М. Симоновська (методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя-еколога); С. Старовойт (професійна підготовка фахівців з охорони та захисту навколишнього середовища у вищих навчальних закладах Великої Британії) та ін.

Внесок у дослідження аспектів вивчення дисциплін гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах зробили В. Авраменко, О. Вознюк, Н. Гальскова, І. Козубовська, Р. Мартинова, О. Петрашук, О. Тарнопольський, В. Чайка та ін.

Комунікативну функцію мови розкрито в працях Т. Дементьєвої, І. Зімньої, О. Леонтєва та ін. Проблеми вивчення мовленнєвої діяльності з урахуванням процесів слухання та говоріння, змісту ролі учасників мовленнєвого акту досліджено в працях М. Галицької, Т. Глазунової, Ю. Друзь, А.

Загнітко, Т. Казарицької, С. Кіржнер, О. Куліш, В. Куніциної, В. Сластьоніна та ін.

Питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців до професійного спілкування досліджували Н. Герман, Л. Клевцова, П. Сердюков, І. Мегалова, Г. Можаяєва, Л. Морська та ін.

Аналіз теоретичних основ проблеми дослідження, а також практичного досвіду підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі у вітчизняних ВНЗ дав змогу виявити **основні суперечності** між:

- зростаючою потребою в іншомовній професійній підготовці майбутніх екологів на основі компетентнісного підходу в освіті відповідно до європейської кредитно-трансферної системи та здійсненням такої підготовки в руслі традиційних освітніх концепцій;
- необхідністю системного підходу до вирішення проблеми іншомовної підготовки майбутніх екологів на засадах сучасної філософії освіти та відсутністю обґрунтованої ефективної педагогічної системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі;
- вимогою сьогодення щодо реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх екологів до іншомовного професійного спілкування та відсутністю фундаментального обґрунтування категорій і понять, що розкривають сутність іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх екологів;
- необхідністю підготовки нової генерації компетентних фахівців-екологів, здатних до високоефективної іншомовної комунікативної взаємодії, та переважанням статичного предметно-знаннєвого змісту навчання з орієнтацією на розвиток репродуктивних мовленнєвих умінь, спрямованих на «середнього» студента, що зумовлює низький рівень ефективності такої підготовки.

Незважаючи на різноаспектне вивчення проблеми в окремих наукових працях, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження організаційно-змістових особливостей підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. Методичне забезпечення іншомовної підготовки майбутніх екологів у ВНЗ має фрагментарний і несистемний характер, не враховує специфіки фахової підготовки майбутніх фахівців напряму «екологія». Сучасні освітні процеси зумовлюють потребу створення цілісної педагогічної системи, що передбачає оптимальне поєднання традиційних і новаторських підходів до проблеми підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, використання інноваційного досвіду інтердисциплінарних наукових розвідок.

Актуальність проблеми дослідження, недостатня обґрунтованість теоретико-методологічних засад і відсутність ефективної педагогічної системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі зумовили вибір теми дисертації

«Підготовка майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі».

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Дисертацію виконано відповідно до теми «Теоретико-методичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців на основі інтегративного підходу» (ПК № 010U000017) тематичного плану науково-дослідницьких робіт Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 6 від 21 червня 2007 р.) і погоджено у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 29 січня 2008 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх екологів у вищих навчальних закладах України.

Предмет дослідження – педагогічна система підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Мета дослідження – на основі аналізу теоретико-методологічних засад, систематизації організаційно-змістових аспектів іншомовної підготовки майбутніх екологів у вітчизняних вищих навчальних закладах розробити педагогічну систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі й обґрунтувати її ефективність. Відповідно до мети дослідження було сформульовано наступні **завдання**:

1. Здійснити аналіз висвітлення проблеми підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі в науково-педагогічній літературі.
2. Обґрунтувати теоретико-методологічні аспекти підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.
3. Виявити організаційно-змістові особливості іншомовної підготовки майбутніх екологів у вітчизняних вищих навчальних закладах.
4. Розробити й обґрунтувати педагогічну систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.
5. Експериментально перевірити ефективність педагогічної системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, класифікація та систематизація науково-теоретичного матеріалу з метою вивчення стану дослідженості проблеми, розкриття сутності ключових категорій і понять дослідження; порівняння теоретичних і емпіричних відомостей; теоретичне моделювання для конструювання структури відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, бесіда, інтерв'ю, тестування) з метою визначення критеріїв і рівнів сформованості іншомовної професійно-

комунікативної компетенції студентів; педагогічний експеримент для перевірки ефективності відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі; статистичне опрацювання результатів експериментального дослідження з метою кількісного та якісного аналізу й узагальнення даних експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження. Основна дослідно-експериментальна робота проводилася на базі географічного, біологічного та геологічного факультетів, що здійснюють підготовку бакалаврів і магістрів за напрямом «екологія», та кафедр іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Львівського національного університету імені Івана Франка та Національного лісотехнічного університету України. Загалом дослідженням охоплено 1133 студенти і 84 викладачі ВНЗ України.

Методологічну й теоретичну основу дослідження складають засади концептуальних освітніх підходів: особистісно орієнтованого (Р. Гришкова, В. Серіков, І. Якиманська та ін.), індивідуального (І. Бабій, М. Галицька та ін.), діяльнісного (І. Зімня, А. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.), системного (О. Петрашук, В. Плотинський, Г. Хакен та ін.), міждисциплінарного (Т. Богданович, Л. Ковальчук та ін.), автономного (Н. Герман, Р. Мейган, Є. Пассов та ін.), компетентнісного (І. Бех, І. Зімня, В. Луговий, Г. Терещук, Н. Хомський, А. Хуторської та ін.); положення та висновки фундаментальних теорій і концепцій: міжособистісного спілкування (В. Авраменко, І. Бабій, Л. Гапоненко, А. Загнітко, В. Куніцина, І. Мегалова, С. Сирьоскіна, О. Степанов, Л. Філіпс та ін.); особистісного та професійного розвитку студентів негуманітарного профілю (М. Архангельська, Ю. Гапон, Н. Глузман, О. Куліш, Н. Логутіна, Н. Микитенко, І. Молоцька, О. Павленко, Є. Павлютенков, С. Рудишин, Г. Скуратівська, С. Старовойт, Н. Сура, Ю. Федоренко, І. Шапошникова, Н. Шеверун та ін.).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

□ на основі інтеграції особистісно орієнтованого, діяльнісного, системного, міждисциплінарного, компетентнісного підходів розроблено та обґрунтовано відкриту систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, системотворним чинником якої є визначені педагогічні умови її реалізації (методологічна обґрунтованість створення конструктивного навчального середовища, методологічна й методична обґрунтованість формування змісту навчання, вибору адекватних меті й завданням технологій, методик, методів і засобів навчання; домінування активних та інтерактивних форм і методів навчання, що сприяють «зануренню» в іншомовне середовище; рівневість навчання, зорієнтована на розвиток вищого рівня сформованості іншомовної професійної комунікативної компетентності (ІПКК) студентів; раціональна організація самостійної роботи студентів); критеріальним показником ефективності експериментальної системи є формування творчого / творчо-репродуктивного рівня сформованості ІПКК студентів;

□ визначено рівні сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх екологів, обґрунтовано їхні критерії, показники та дескриптори.

Уточнено зміст понять «професійне спілкування», «іншомовне спілкування», «іншомовне професійне спілкування», «іншомовна комунікативна компетенція», «іншомовна професійна компетенція», «іншомовна професійно-комунікативна компетенція».

Розширено дидактичне підґрунтя форм і методів підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Набули подальшого поширення змістові та організаційні особливості професійної підготовки майбутніх екологів в Україні.

Практичне значення результатів дослідження визначається реалізацією в навчальному процесі відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, полягає у розробленні й обґрунтуванні критеріїв оцінювання результатів ефективності підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, розробленні навчально-методичного комплексу з підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі для викладачів, аспірантів і магістрантів ВНЗ, які забезпечують професійну підготовку таких фахівців.

Основні положення дисертаційної роботи знайшли відображення в нормативних практичних курсах «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спілкування (англійська)», а також факультативних спецкурсах «Ділова англійська мова», «Англійська мова для академічної комунікації» для студентів географічного факультету спеціальності «екологія» Львівського національного університету імені Івана Франка. Основні положення й висновки дисертації можуть використовувати як науковці, так і широке коло педагогів-практиків.

Особистий внесок здобувача. Представлені в дисертації наукові результати автор отримав особисто, ідеї співавторів публікацій у роботі не використовувались. До тез доповідей на конференціях, написаних у співавторстві з Н. Микитенко, увійшли матеріали, ідеї та положення, які є результатом особистої дослідницької діяльності автора і розкривають організаційно-змістові особливості підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. До навчального посібника «English for Students of Ecology», написаного у співавторстві, увійшли матеріали, ідеї та положення, які є результатом особистої дослідницької діяльності автора (розділи 1–4).

Результати дослідження впроваджені в навчальний процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (акт № 764-33 / 03 від 22.06.2012), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 2647 – Р від 21.06.2012), Національного лісотехнічного університету України (довідка № 0807 – 588 від 21.06.2012), Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (довідка № 2 / 2244 від 24.10.2012).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження обговорювались: на міжнародних науково-практичних конференціях «Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі» (Львів, 2007); «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (Тернопіль, 2007); VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» («Техно Проф Інформ – 2008») (Вінниця, 2008); I Міжнародній конференції «Викладання англійського академічного письма в Україні: проблеми і перспективи» (Львів, 2008); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» (Горлівка, 2009); II Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (Тернопіль, 2009); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2010); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2010); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми викладання іноземної мови професійного спілкування у ВНЗ на сучасному етапі» (Харків, 2011); V Міжнародній науково-практичній конференції «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2012); *всеукраїнських науково-методичних конференціях* «Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців» (Львів, 2007); «Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті» (Донецьк, 2009); науково-практичній конференції «Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 2010); науковій конференції «Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційні методики викладання іноземних мов» (Тернопіль, 2011); *міжнародних семінарах і симпозіумах* – «Запровадження європейських стандартів у практику викладання англійської мови» (Львів, 2008); «How to teach for PTE General & Young Learners» (Львів, 2011), «It's on the tip of my tongue: words & memory» (Львів, 2012).

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 19 працях, із них 15 – одноосібні, в тому числі 7 статей у наукових фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (216 найменувань, з яких 32 джерела іноземними мовами), 18 додатків. Основний зміст дисертації викладено на 181 сторінці, загальний зміст дисертації – на 327 сторінках. Робота містить 8 рисунків і 19 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і ступінь дослідженості обраної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкрито теоретико-методологічні засади,

наукову новизну й практичне значення, відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі «Підготовка майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі як педагогічна проблема» проаналізовано ключові поняття дослідження, з'ясовано структуру іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх екологів, визначено її інваріантні компоненти, обґрунтовано теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Науковці визначили три класи функцій спілкування: інформаційно-комунікативні, регулятивно-комунікативні, афективно-комунікативні, а також три рівні спілкування: мікро-, мезо- та макрорівень (О. Степанов, М. Фіцула). Процеси формування, передавання та сприймання інформації належать до інформаційно-комунікативних функцій спілкування. Регулювання поведінки індивіда безпосередньо пов'язане з регулятивно-комунікативними функціями спілкування. Емоційну сферу людини характеризують афективно-комунікативні функції спілкування. На макрорівні спілкування відображає спрямованість діяльності особистості, її мотиваційну сферу, міжособистісні стосунки. Цей рівень характеризується розвитком здатності особистості до спілкування протягом усього життя, виявляє зміст її діяльності, коло осіб спілкування тощо. Спілкування на мезорівні обмежене в часі, має певні завдання, характеризується реалізацією контактів у процесі виконання цих завдань. Мікрорівень спілкування охоплює лише окремі акти, як, наприклад, «питання-відповідь» із залученням засобів невербальної комунікації. З актів спілкування відповідних рівнів складається вся система спілкування особистості.

До загальних типів моделей комунікації належать лінійна, інтерактивна й трансакційна, які відображають варіанти взаємного обміну суб'єктивним досвідом сторін спілкування (Дж. Де Віто, В. Куніцина). Реалізуючи лінійну модель комунікації, відправник інформації кодує свої ідеї в повідомлення та надсилає його отримувачеві інформації через використання усного чи письмового мовлення. Отримувач повідомлення виступає лише об'єктом впливу. Лінійна модель спілкування широко застосовується в навчальному процесі під час проведення лекційних занять. Основа інтерактивної моделі спілкування – зворотний зв'язок і круговий характер реалізації, коли учасники спілкування міняються місцями. Інтерактивна модель комунікації активно застосовується в процесі проведення практичних занять, у т. ч. і практичних занять з іноземної мови. Трансакційна модель передбачає одночасність відправлення та отримання повідомлень учасниками процесу спілкування. Застосування трансакційної моделі спілкування в процесі реалізації методів активного навчання (круглі столи, презентації, проекти та ін.) дозволяє максимально активізувати всіх учасників процесу спілкування і створює максимально сприятливе середовище для забезпечення ефективності процесу підготовки майбутніх екологів до

професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Іншомовне професійне спілкування є складовою інтегрованого поняття «професійне спілкування», яке має свій специфічний зміст, структуру, функції та є системним елементом професійної підготовки фахівця. Сутність, характер, цілісно-функціональний аспект професійного спілкування полягає в організації системи взаємодії суб'єктів специфічних видів діяльності (О. Куліш). Професійне спілкування розглядаємо як систему взаємодії суб'єктів однієї сфери діяльності, спрямовану на необхідність обміну інформацією, думками, знаннями, досвідом у цій сфері. Іншомовне спілкування – процес обміну інформацією, уміння передавати її структурою і формами іноземної мови для досягнення цілей і завдань, об'єднаних єдиною стратегією взаємодії, взаєморозуміння та взаємовпливу. На основі проаналізованих визначень поняття іншомовного професійного спілкування в контексті нашого дослідження трактуємо його як лінгвістично організовану систему мовлення іноземною мовою, яку використовують мовці у певних ситуаціях спілкування в іншомовному середовищі для вирішення завдань професійного характеру.

У процесі підготовки до професійного спілкування в іншомовному середовищі у студентів має бути сформований відповідний рівень ППКК. Методичні рекомендації щодо розробки складових стандартів вищої освіти (МОН молодьспорту України) для ВНЗ України у 2012 р. не передбачають формування у випускників ВНЗ компетентностей. Відповідно до згаданих стандартів, інтегральними якостями випускників є їхні компетенції. Відповідність якості підготовки випускника вимогам галузевого стандарту вищої освіти визначається його соціально-особистісними, загальнонауковими, інструментальними, професійними компетенціями.

Дослідники трактують компетентнісний підхід як пріоритетну спрямованість на цілі-вектори освіти (навчання, учіння, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності). Інструментальними засобами досягнення цих цілей виступають такі освітні конструкти як компетентності, компетенції, ключові кваліфікації, метапрофесійні якості (І. Бех, О. Глузман, І. Зімня, Є. Зеєр, В. Луговий, І. Матійків, М. Степко, Г. Терещук, А. Хуторской, Т. Щербан та ін.).

Процес підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі розглядається як система педагогічних впливів певної послідовності на мотиваційно-вольову, інтелектуально-змістову та процесуально-діяльнісну сфери студента. Серед великої кількості підходів – особистісно орієнтований підхід, спрямований на розвиток особистості студента, що передбачає відмову від запланованих стандартних шляхів вирішення завдань, перехід до навчання студентів іншомовному спілкуванню у формі «пояснення-пошуку», звертання до особистості студента, врахування вікових і гендерних аспектів, життєвого досвіду, інтересів (Г. Андросюк, Н. Волкова, Н. Глузман, Р. Гришкова, Н. Мойсеюк, Л. Журавська та ін.). У процесі іншомовної підготовки майбутніх екологів особистісно орієнтований підхід вимагає врахування

різних рівнів засвоєння студентами навчального матеріалу. Отже, пріоритетні завдання іншомовної підготовки майбутніх екологів передбачають створення умов для повноцінного прояву та розвитку їхніх особистісних функцій як суб'єктів освітнього процесу, зокрема – штучно створені навчальні та пізнавальні особистісно орієнтовані ситуації.

Розвиток особистості майбутніх екологів з точки зору діяльнісного підходу передбачає оволодіння студентами процесом, способами та засобами діяльності (М. Архангельська, А. Леонт'єв). Переорієнтація процесу навчання зі знанневого на діяльнісний підхід зумовлює необхідність перебудови системи знань майбутніх екологів для оволодіння основами професійної діяльності, формування у них фахових компетенцій.

Для забезпечення кращого засвоєння матеріалу викладач, відповідно до індивідуального підходу, має укласти його таким чином, щоб задіяти студентів з більш вираженою екстраверсією (ініціативних, комунікабельних, соціально адаптованих) та інтровертованих (некомунікабельних, соціально пасивних, не досить соціально адаптованих), що дозволить досягнути максимально високих результатів у процесі іншомовної підготовки майбутніх екологів. Адже в процесі спілкування майбутні фахівці мають вміти створювати психологічний комфорт, встановлювати міжособистісні та ділові контакти, корегувати стосунки зі співрозмовником, враховувати ментальну своєрідність і норми мовленнєвого етикету носія мови (І. Бабій, М. Галицька, І. Молоцька).

Необхідною умовою підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі є реалізація засад системного підходу (О. Петрашук, Ю. Плотинський, Д. Стеченко, Г. Хакен, О. Чмир). У контексті нашого дослідження системами є: процес підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, навчальне середовище підготовки майбутнього еколога до професійного спілкування в іншомовному середовищі, зміст підготовки, ППК як інтегральну якість майбутнього еколога. Інтеграція компонентів у системах дозволяє їм набувати нових якостей, у той час як якості самих окремих елементів можуть втрачатися повністю або частково. Особливо важливим вважаємо дотримання системного підходу в процесі побудови змісту навчання іноземної мови професійного спілкування, організації процесу формування ППК майбутніх екологів.

Логічне поєднання та поглиблення системних знань з дисциплін різних циклів (гуманітарного, суспільно-економічного, фундаментального, фахово-орієнтованого), підпорядкування процесу формування знань і вмінь студентів з дисциплін певних циклів, відповідних компетенцій меті професійної підготовки майбутніх екологів передбачає міждисциплінарний підхід (Т. Богданович, Л. Ковальчук).

Обмеження кількості навчального часу для іншомовної підготовки майбутніх екологів у вищих навчальних закладах зумовлює необхідність вивчення проблеми автономії та організації

самостійної роботи студента.

Ефективна підготовка майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі реалізується з урахуванням *основних загально-дидактичних принципів навчання*: 1) науковості та систематичності; 2) доступності та наочності; 3) міцності, свідомості та активності навчання; 4) принцип міждисциплінарної взаємозумовленості, а також *методичних принципів*: 1) професійної спрямованості; 2) комунікативності; 3) врахування норм вживання рідної мови в процесі вивчення іноземної мови.

Другий розділ дисертації «Організаційно-змістові особливості підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі» висвітлює організаційні та змістові аспекти іншомовної підготовки майбутніх екологів у вітчизняних ВНЗ. Іншомовна підготовка – неодмінна складова професійної підготовки майбутніх екологів в умовах розширення міжнародних зв'язків України, реформування її економіки та гуманітаризації вищої освіти. Мета іншомовної підготовки майбутніх екологів – формування вмій вести ділову професійно орієнтовану бесіду, виголосити публічний виступ, презентувати новітню розробку на міжнародних екологічних семінарах, конференціях, писати ділові та професійні листи у сфері екології, вести телефонні перемовини, здійснювати пошук необхідної інформації в іншомовній літературі, тобто підготовка до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Із загальної кількості навчальних годин підготовки бакалавра екології для вивчення іноземної мови професійного спілкування відводиться лише близько 3–4 %. Цей показник незначний, зважаючи на необхідність володіння майбутніми екологами високим рівнем сформованості ІПКК.

Підвищення ефективності процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі вимагає застосування нових методів і засобів комплексного формування в майбутніх фахівців умінь і навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності (метод проєктів, портфоліо, презентації, «діалог-журнал», гіпертекстові технології). Вони широко використовуються в практиці навчання іноземних мов у Великій Британії та США і сприяють поступовому «зануренню» студентів у систему мови, формують знання про навколишню дійсність, розвивають здатність усвідомлено діяти в ситуаціях професійного спілкування.

Важлива методична передумова навчання іншомовному спілкуванню – ситуативна професійна спрямованість процесу навчання, оскільки ситуація є універсальною формою спілкування. Щодо мовленнєвої ситуації, то вона має бути максимально наближеною до умов природного спілкування та стимулювати студента до мовленнєвої діяльності. Ефективне формування навичок володіння професійною іншомовною термінологією відбувається на основі прикладів мовленнєвих ситуацій, діалогів і полілогів іноземною мовою. Підготовка майбутніх

екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі засобами гіпертекстових технологій, що здійснюється в рамках комунікативного та пізнавального методів навчання, довела свою ефективність у навчальному процесі.

Застосування нетрадиційних методів і форм навчання (лекція удвох, проблемна лекція, лекція із запланованими наперед помилками, лекція-бесіда, лекція-прес-конференція, міждисциплінарний семінар, проблемний семінар, метод «круглого столу», ділова гра, рольова гра та ін.) дозволяє на засадах міждисциплінарного підходу значно підвищити ефективність процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Процес підготовки майбутнього еколога до професійного спілкування в іншомовному середовищі охоплює інтуїтивний, репродуктивний, вищий репродуктивний, репродуктивно-творчий, творчо-репродуктивний і творчий етапи. На інтуїтивному рівні спілкування відбувається досить хаотично. Студенти використовують відомі їм з попереднього досвіду слова й вирази, не володіючи здатністю чітко сформулювати мету, якої хочуть досягти в спілкуванні. На репродуктивному рівні спілкування здійснюється в межах певних правил та інструкцій. Студенти, вирішуючи професійні завдання, використовують у спілкуванні вивчені попередньо кліше. На репродуктивно-творчому рівні спілкування студенти задовільно справляються з вирішенням типових професійних проблем, за умови, що проблемні ситуації спілкування очікувані та нескладні для вирішення. На творчо-репродуктивному рівні студенти вже володіють достатнім рівнем знань, умінь і навичок, що дозволяє їм успішно вирішувати професійні задачі у процесі іншомовного спілкування. На творчому рівні в студентів сформований високий рівень ППК. Це дозволяє їм успішно здійснювати акти комунікації для вирішення професійних завдань. Адже необхідність підвищення рівня володіння майбутніми екологами – компетентними конкурентоспроможними фахівцями – іноземною мовою диктується не лише вимогами нормативної документації, але й вимогами ринку праці, потребою в скоординованій співпраці науковців різних країн задля успішного вирішення завдань екологічної сфери, інтеграції вітчизняних науковців у світовий освітній і науковий простір. Високий рівень сформованості ППК допоможе майбутньому фахівцеві повніше реалізувати свій фаховий і творчий потенціал.

У третьому розділі «Ефективність відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі» розкрито інтеграційні якості системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, обґрунтовано її ключові характеристики та критерії, висвітлено аналіз результатів педагогічного експерименту з перевірки ефективності експериментальної системи.

Аналіз і узагальнення теоретико-методологічних основ підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі дали змогу сконструювати й обґрунтувати відкриту систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному

середовищі (рис. 1), спроектувати її на навчальний процес з метою підвищення ефективності формування ІПКК майбутніх екологів.

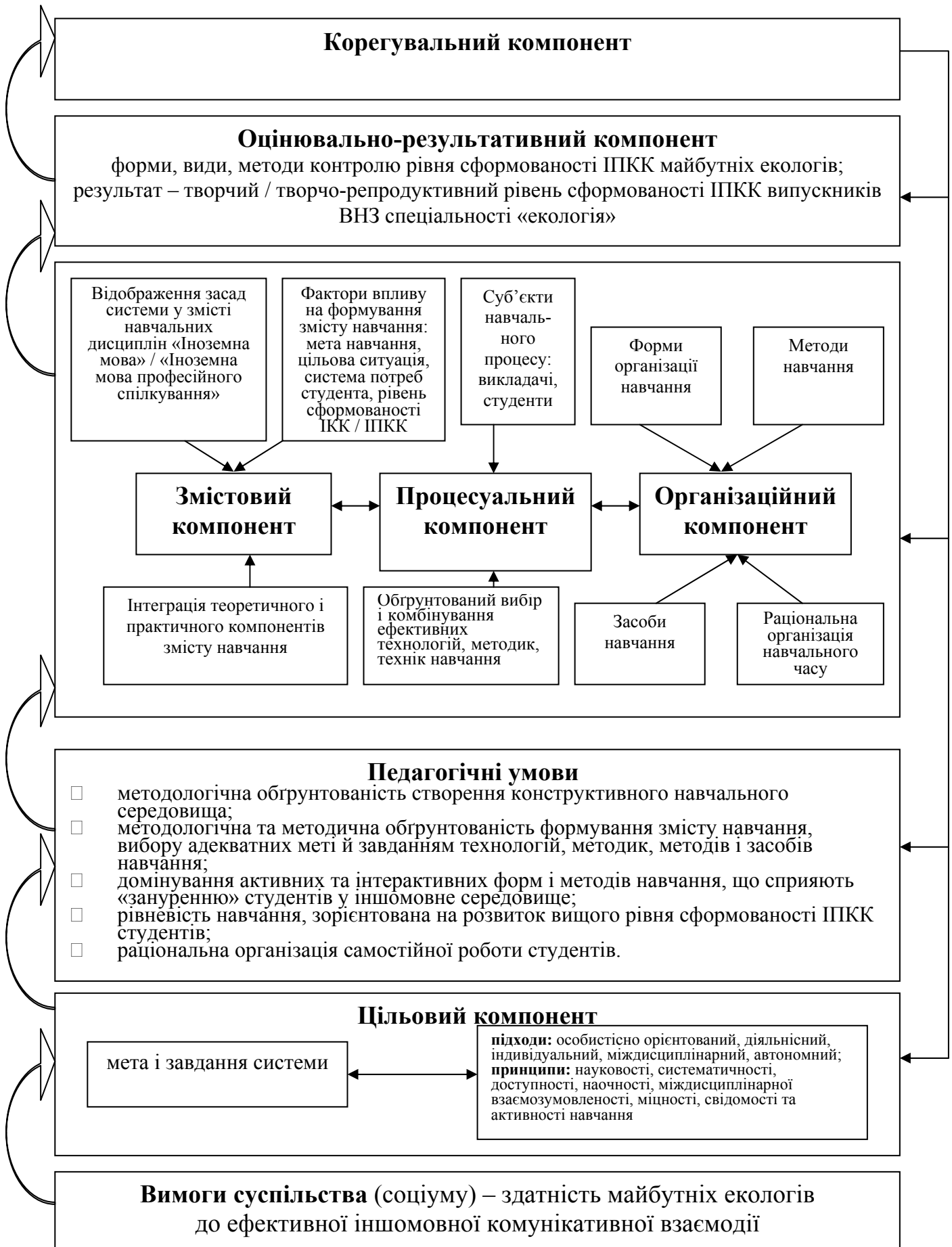

Рис. 1. Структура відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі

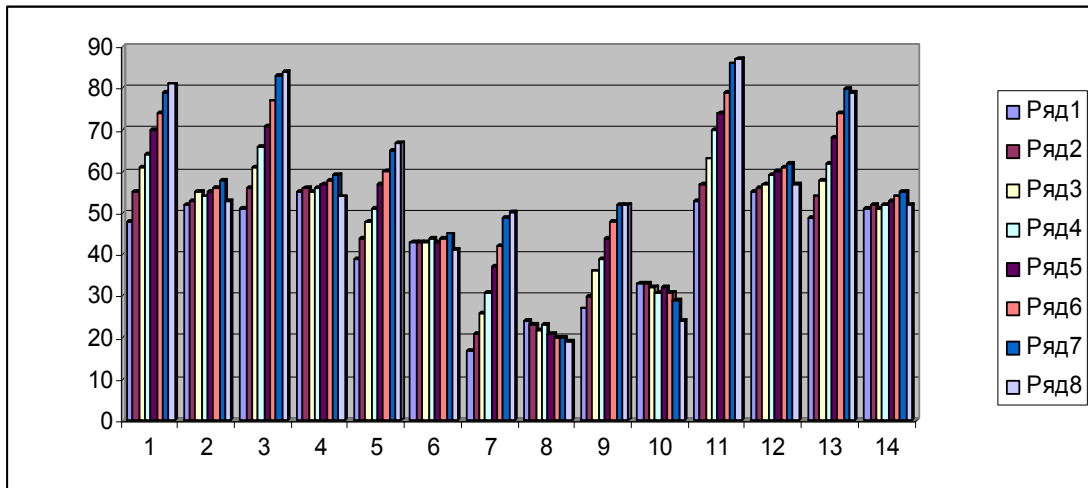
Експериментальна система – відповідна організація навчання, що реалізує принципи активізації та інтеграції вивчення іноземної мови професійного спілкування і дисциплін фахово-орієнтованого циклу, забезпечує ефективне формування цілісної системи галузевих, предметних, мовних і мовленнєвих знань, умінь і навичок – компонентів загальних груп компетенцій-складових ІПКК у навчальних групах, укомплектованих на основі рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів на початковому етапі іншомовної підготовки у ВНЗ.

Відкрита система формування ІПКК майбутніх екологів може бути визначена як цілісне явище на основі наявності: інтеграційних якостей і закономірностей, не притаманних окремим компонентам системи; структури, що відображає зв'язки і відношення між компонентами системи; функціональних характеристик; зв'язків з іншими системами. Розроблену систему вважаємо відкритою системою, оскільки вона змінює свої показники та вектор розвитку під впливом певних чинників. Системотворним чинником експериментальної системи визначено педагогічні умови її реалізації.

Ключові характеристики відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі окреслюють високий рівень адаптивності та інтеграції з навколишнім середовищем, здатність інтегруватися в навколишнє середовище, впливати на нього, змінювати його. Сконструйована система актуалізує креативний та емоційно-ціннісний компоненти структури ІПКК майбутніх екологів, передбачає формування в них здатності до спілкування в іншомовному середовищі. Критерії відбору та комбінування методів навчання за експериментальною системою окреслюють відповідність меті й завданням системи, меті конкретного навчального заняття, педагогічним умовам реалізації системи, темі змістового модуля, навчальним можливостям студентів. 100-бальна шкала показників критеріїв рівнів сформованості ІПКК майбутніх екологів валідна щодо контексту застосування складових загальних груп компетенцій-субкатегорій ІПКК майбутніх екологів.

Дескриптори рівнів сформованості ІПКК визначають рівні сформованості згаданої компетенції майбутніх екологів за продуктивними (усне мовлення, письмо) і рецетивними (читання, аудіювання) видами мовленнєвої діяльності.

Аналіз результатів дослідження, отриманих за допомогою комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, свідчить, що експериментальна система довела свою ефективність у всіх експериментальних групах (рис. 2).

Ряди 1-8 – заходи діагностики

Показники 0-90 – середні значення рівнів сформованості ІПКК

1- експериментальна група, 2 - контрольна група експериментальної пари

3- експериментальна група, 4 - контрольна група експериментальної пари

5- експериментальна група, 6 - контрольна група експериментальної пари

7- експериментальна група, 8 - контрольна група експериментальної пари

9- експериментальна група, 10 - контрольна група експериментальної пари

11- експериментальна група, 12 - контрольна група експериментальної пари

13- експериментальна група, 14 - контрольна група експериментальної пари

Рис. 2. Динаміка зростання рівнів сформованості ІПКК студентів усіх експериментальних пар

Завдяки впровадженню в процес іншомовної підготовки майбутніх екологів відкритої експериментальної системи вдалося суттєво підвищити рівні сформованості ІПКК студентів експериментальних груп, навіть якщо на момент вступу на навчання у ВНЗ показники рівнів сформованості їхньої іншомовної комунікативної компетенції були низькими і не відповідали вимогам Державного стандарту базової та повної середньої освіти щодо володіння іноземною мовою на рівні незалежного користувача.

ВИСНОВКИ

1. У науково-педагогічній літературі спілкування визначається як складна взаємодія людей, у якій здійснюється обмін думками, почуттями, переживаннями, способами поведінки, звичками, задовольняються потреби особистості. Вміння правильно вступати в міжособистісну взаємодію під час виконання професійних завдань забезпечить успішність виконання цих завдань майбутніми екологами, адже саме вміння спілкуватись у формальних і неформальних контекстах дозволить їм ефективно виконувати завдання професійного характеру.

Процес підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування спрямовується на формування у студентів відповідного рівня ІПКК, тобто на оволодіння необхідною сумою знань, умінь і навичок, що визначають ступінь сформованості їхньої професійної діяльності, стилю професійного спілкування та їхніх особистостей як носіїв визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості. Іншомовна комунікативна компетенція, яка є інваріантною складовою ІПКК, як здатність людини виступати суб'єктом спілкування в іншомовному середовищі

формується на основі складових комунікативної, соціокультурної, міжкультурної компетенцій.

2. Формування належного рівня ІПКК майбутніх фахівців забезпечить комплексний підхід до підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі як система педагогічних впливів на мотиваційно-вольову, інтелектуально-змістову та процесуально-діяльнісну сфери студента. Теоретико-методологічну основу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі складають особистісно орієнтований, діяльнісний, індивідуальний, системний, міждисциплінарний, автономний підходи.

3. Велика кількість вітчизняних ВНЗ дотримується традиційного підходу до викладання іноземної мови студентам нефілологічних спеціальностей, зараховуючи її до непрофільних дисциплін. Як наслідок, випускник навчального закладу, володіючи високим рівнем знань з профільних дисциплін, має низький рівень знань з іноземної мови, що не дозволяє йому гідно конкурувати на ринку праці, обмежує його потенціал. Головне призначення вивчення іноземної мови – не знання її системи як самоціль, а формування здатності до мовленнєвої діяльності.

Аналіз стану іншомовної підготовки майбутніх екологів у вітчизняних ВНЗ виявив низку недоліків щодо його несистематичності та фрагментарності в системі ступеневої професійної підготовки, зокрема – недостатньої кількості навчального часу; відсутності умов для реалізації визначених дидактичних і методичних принципів; низького рівня сформованості іншомовної комунікативної та ІПКК студентів, а також низького рівня мотивації майбутніх екологів до навчання іноземних мов, у т.ч. й професійного спілкування (за результатами констатувального експерименту першого порядку).

Наявні суперечності між вимогами сучасності до іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів і реальними тенденціями здійснення такої підготовки у вітчизняних ВНЗ зумовлюють необхідність її модифікації та, враховуючи засади актуальних компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, індивідуального, автономного підходів до професійної підготовки фахівців, – переорієнтації на формування в них інтегральної якості – ІПКК.

4. Реалізація відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі – один із шляхів підвищення ефективності іншомовної підготовки студентів спеціальності «екологія» у ВНЗ України.

Ключовими компонентами відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі визначено цільовий, організаційний, змістовий, процесуальний, оцінювально-результативний та корегувальний.

Відкрита система підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі – складний ієрархічний конструкт, компоненти якого взаємопов'язані та взаємодіють між собою. Вона допускає зміну параметрів з урахуванням рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів на початку іншомовної підготовки у ВНЗ,

показників успішності студентів та інших факторів.

5. Метою проведення комплексного педагогічного експерименту була перевірка ефективності експериментальної системи. Відповідно до поставленої мети визначено завдання педагогічного експерименту, методологія вирішення яких засвідчує позитивні зміни щодо впровадження відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. Позитивна динаміка рівня сформованості ППКК студентів експериментальних груп та зростання їхньої мотивації до навчання іноземних мов довели ефективність експериментальної системи в процесі підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Проведене дослідження, метою якого була розроблення та обґрунтування ефективної системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, не вичерпує всіх аспектів цієї важливої проблеми. Аналіз моніторингу якості іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів у навчальних закладах різних рівнів акредитації, проблеми теорії та практики формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх екологів за кордоном можуть бути предметом подальших наукових розвідок.

Список праць, опублікованих за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Рубель Н. В. Сучасні підходи до вивчення іноземної мови професійного спрямування за дистанційною формою навчання / Н. В. Рубель // Педагогіка і психологія професійної освіти : Наук.-метод. журнал. – Львів : Поліграфічний центр видавництва Національного університету «Львівська політехніка», 2007. – № 1. – С.34–42.

2. Рубель Н. В. Використання гіпертексту в процесі формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції у студентів напряму «екологія» / Н. В. Рубель // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2008. – №1. – С. 27–34.

3. Рубель Н. В. Оптимізація процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : [Зб. наук. праць] / Редкол. : І.А.Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Вип. 16. – С. 438–442.

4. Рубель Н. В. Методологічні аспекти підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Наукові праці. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : Донецький національний технічний університет, 2009. – Вип. 5 (155). – Ч. 2. – С. 267–271.

5. Рубель Н. В. Підготовка майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі як педагогічна проблема / Н. В. Рубель // Наукові записки Національного університету

«Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». – Острог, 2010. – Вип. 15. – С. 350–354.

6. Рубель Н. В. Професійний підхід у підготовці майбутніх екологів до спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Ч. 2. – Львів, 2010. – № 4. – С. 200–205.

7. Рубель Н. В. Ефективність відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2012. – № 3. – С. 24–28.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Рубель Н. В. Сучасні підходи до виконання проектних робіт у процесі вивчення іноземної мови професійного спілкування студентами природничих факультетів ВНЗ / Н. В. Рубель // Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі : [Зб. наук. праць] / За ред. В. Сулима, С. Денисенко та ін. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – Ч. 2. – С. 145–147.

9. Рубель Н. В. Використання гіпертексту в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів природничих спеціальностей / Н. О. Микитенко, Н. В. Рубель // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів» (Тернопіль, 30–31 жовтня 2007 р.). – Тернопіль : Економічна думка, 2007. – Ч. 2. – С. 89–91.

10. Рубель Н. В. Застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. О. Микитенко, Н. В. Рубель // Навчання англомовної академічної комунікації в Україні : проблеми і перспективи : Зб. матеріалів 1-ої Міжнар. конф. (Львів, 24 – 25 жовтня 2008 р.). – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С. 122–124.

11. Рубель Н. В. Рівневе навчання як технологія формування іншомовної професійної компетентності фахівців природничого профілю / Н. О. Микитенко, Н. В. Рубель // Інноваційні процеси та технології в сучасному університеті : Зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. (Донецьк, 22 квітня 2009 р.). – Т. 2. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – С. 134–136.

12. Рубель Н. В. Використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи лінгвістичних досліджень в умовах глобалізаційних процесів». (Тернопіль, 15–16 жовтня 2009 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2009. – С. 315–316.

13. Рубель Н. В. Компетентнісний підхід до процесу підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Матеріали наук.-практ. конф.

«Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 25-26 березня 2010 р.). – Київ : НАУ, 2010. – С. 43.

14.Рубель Н. В. Особливості іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів / Н. В. Рубель // Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах». (Львів, 28 – 30 жовтня 2010 р.). – Львів : ЛДУ БЖД, 2010. – С. 165.

15.Рубель Н. В. Особливості використання методу проектів у підготовці майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Матеріали 5-ої Всеукр. наук. конф. «Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційні методики викладання іноземних мов». (Тернопіль, 19–20 травня 2011 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – С. 75–76.

16.Рубель Н. В. Особливості організації тестового контролю знань у процесі підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конференції «Актуальні проблеми викладання іноземної мови професійного спілкування у вищих навчальних закладах на сучасному етапі» (Харків, 6 квітня 2011 р.). – Харків : Друкарня академії внутрішніх військ МВС України, 2011. – С. 243–245.

17.Рубель Н. В. Особливості організації процесу іншомовної професійної підготовки майбутніх екологів / Н. В. Рубель // Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах». (Львів, 19 – 21 квітня 2012 р.). – Львів : ЛДУ БЖД, 2012. – С. 174.

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати

18.English for Students of Ecology : навч. посіб. [пробне видання]/ Н. Микитенко, Н. Рубель, М. Саламаха. – Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, ТМ «Вектор», 2011. – 208 с.

19.Рубель Н. В. Особливості навчання письмовому спілкуванню у процесі підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі / Н. В. Рубель // Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей : [Зб. наук. статей] / За заг. ред. І. Ю. Сковронської. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – С. 124–126.

АНОТАЦІЇ

Рубель Н. В. Підготовка майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2013.

У дисертації досліджено проблему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. На основі аналізу й узагальнення теоретико-методологічних основ підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі розроблено та експериментально перевірено відкриту систему підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі, спроектовано її на навчальний процес з метою підвищення ефективності формування іншомовної професійної комунікативної компетенції майбутніх екологів. Окреслено ключові характеристики та компоненти відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі. Доведено ефективність відкритої системи підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Ключові слова: іншомовна професійна підготовка, іншомовне професійне спілкування, іншомовна професійна комунікативна компетенція, формування іншомовної професійної комунікативної компетенції, відкрита система підготовки майбутніх екологів до професійного спілкування в іншомовному середовищі.

Рубель Н. В. Подготовка будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2013.

В диссертации исследована проблема подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде. На основе анализа и обобщения теоретико-методологических основ подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде разработана и экспериментально проверена открытая система подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде. Система спроектирована на учебный процесс с целью повышения эффективности формирования иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции будущих экологов. Определены ключевые характеристики и компоненты открытой системы подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде. Доказана эффективность открытой системы подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде.

Ключевые слова: иноязычная профессиональная подготовка, иноязычное профессиональное общение, иноязычная профессиональная коммуникативная компетенция, формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетенции, открытая система подготовки будущих экологов к профессиональному общению в иноязычной среде.

Rubel N.V. Training of Future Ecologists to Professional Communication in a Foreign Language Environment. – Manuscript.

Scientific thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil' National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ministry Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2013.

The thesis examines the issue of training of future ecologists for a professional communication in a foreign language environment. The notion of a foreign language professional communication has been defined as the process of information exchange, skills and abilities to render it by means of structures and forms of a foreign language for fulfilling tasks and gaining targets connected with the strategy of interpersonal interaction. A foreign language professional communication has been determined as the component of the integrated notion “professional communication”, owning its specific contents, structure, functions and representing the system element of future specialists' professional training. The structure of the professional foreign language communicative competence (PFLCC) of students majoring in ecology has been justified. A foreign language communicative competence in complex with general professional competence and special professional competence form the key components of PFLCC. Social, personal, general scientific, instrumental and professional competences belong to general groups of competences, forming PFLCC. Creativeness, ability to think in a system way, ability to study, understanding and knowledge of ethical norms of communicative behaviour and ecological literacy form social and personal competences. Knowledge of fundamental subjects reflect the level of general scientific competence formation. Ability to communicate, perceive and render information in a foreign language as well as in the mother tongue, research skills and computer literacy are the main components of instrumental competences.

The research proposes an open system of future ecologists' training that has been elaborated and examined with the account of theoretical and methodological prerequisites of specialist training for professional communication. The system was extrapolated on the teaching process to facilitate the professional foreign language communicative competence of future ecologists.

The key characteristics of the open system of ecologists' training for professional communication in a foreign language environment have been determined: high level of adaptability and integration with educational environment, an ability to incorporate into environment, an ability to impact and alter it. The key components of the open system of future ecologists' training for professional communication in a foreign language environment have been specified: target, organizational, contentive, procedural, assessment-effective and corrective ones. The constructed system actualizes creative and emotionally intrinsic components of PFLCC, implies forming of speaking abilities in a foreign language environment.

The open system of forming PFLCC of future ecologists is established as an integral phenomenon on the basis of the following features: integration qualities and patterns, which are not peculiar to individual system components; frameworks that reflect ties and relationships between components; functional characteristics; relations with the other systems. The elaborated system is defined as an open system, for it changes its indices and development vector under the influence of certain factors. The pedagogical conditions of its implementation are specified by the backbone factors of experimental system.

A criterion measure of its efficiency is forming of a creative-reproductive/creative level of students' PFLCC. The selection criteria and combination of teaching methods are outlines according to the goal and objectives of the system, modular topic, learning abilities of the students. 100 score criterion scale of PFLCC attainment for prospective ecologists is valid within the application of the components of general competences - PFLCC's subcategories.

In this research the efficiency of the open system of future ecologists' training for professional communication in a foreign language environment has been proved. The main results of the research have been implemented in educational process in higher educational establishments of Ukraine on the basis of a newly-created educational-methodological complex for a foreign language training of future ecologists.

Key words: professional foreign language training, professional foreign language communication, professional foreign language communicative competence, forming professional foreign language communicative competence, open system of future ecologists' training for professional communication in a foreign language environment.

Підписано до друку 10.01.2013 р.
Формат 60x90/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 84

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2-Б,
Тел. (0352) 40-08-12
(0352) 40-00-63

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР №33 від 06 грудня 2007 р.
СПД Созанський А. М.